

Erfgoed telt!

Onderzoeksresultaten en advies

ten behoeve van toegankelijkheid van erfgoedlocaties ten aanzien van jongeren tussen de 16-24 jaar in de grootstedelijke context

In opdracht van het ministerie van OCW: Bianca van den Berg

Uitgevoerd door CMV III studenten van De Haagse Hogeschool: Rubaina Bhikie, Julia van Diepen, Geert van Emden, Jimmy Hardin, Lotte den Hengst, Ingeborg IJlst, Manisha Jaikaran, Rosanne Mahieu, Yaqini Mohamed, Sahar Nadim, Marissa Nyamekye Kwame, Archana Ramanand, Nelly Sambo, Evelien Somers, Shannon Tjon A Pauw

Onder begeleiding van Hogeschooldocenten: Jan-Martijn Knip en Siela Ardjosemito-Jethoe

Den Haag, 30 januari 2018

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Methodologie	4
Methoden	4
Meetinstrumenten	4
Onderzoeksresultaten	6
Inleiding	6
Beeldvorming en beleving (historisch besef)	6
Omgeving, bereikbaarheid en ligging	7
Zeggenschap (herbestemming)	8
Conclusie	10
Aanbevelingen	12
Beeldvorming en beleving (historisch besef)	12
Omgeving, bereikbaarheid en ligging	12
Zeggenschap (herbestemming)	13
Literatuurlijst	14

Inleiding

“Erfgoed verbindt, Europa inspireert” is het motto van het Europees jaar van Cultureel Erfgoed in 2018. Cultureel erfgoed wordt ingezet als een verbindend, inspirerend en bevorderend middel voor sociale betrokkenheid en integratie (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2017). Belangrijk hierbij is dat cultureel erfgoed toegankelijk is voor een breed publiek. Dat lijkt nu niet altijd het geval te zijn. Het ministerie van OCW wil hier zicht op krijgen en op een constructieve manier bijdragen aan de algehele toegankelijkheid van erfgoed.

Ten aanzien van het verkennen van deze toegankelijkheid heeft het ministerie van OCW en meer specifiek de afdeling Erfgoed en Kunsten, een groep jongeren in de leeftijdscategorie van 13 tot 15 jaar, onder de begeleiding van de organisatie Kidsmindz hierover laten brainstormen. Hier is een ervaringsadvies (bron, jaartal) uit voortgekomen. Vervolgens is er een onderzoeksvraag uitgezet bij studenten van de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming van De Haagse Hogeschool.

De centrale vraag voor dit onderzoeksrapport luidt als volgt:

Hoe kan de toegankelijkheid van erfgoed worden vergroot wanneer het gaat om jongeren tussen de 16 en 24 jaar in de grootstedelijke context ?

In dit onderzoek worden vooral de inzichten van jongeren tussen de 16 en 24 jaar weergegeven.

De studenten van de Hogeschool zijn vervolgens begonnen met het beleidsmatig en theoretisch verkennen van de vraag en het onderzoeksgebied waarbij ze de adviezen van Kidsmindz (2017) als vertrekpunt hebben genomen.

Het onderzoek heeft gedurende vijf weken plaatsgevonden inclusief het inlezen, het uitvoeren van het empirische onderzoek en het noteren en presenteren van de onderzoeksresultaten. Dit rapport sluit aan op de presentatie van maandag 18 december 2017 waarbij de studenten de voorlopige resultaten presenteerden aan de directie voor Erfgoed en Kunsten.

In dit rapport wordt de onderzoeksmethode uitgelegd, vervolgens wordt er ingegaan op de resultaten, daarna volgt de conclusie en als laatste worden de adviezen beschreven.

Methodologie

Inleiding

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in de Randstad met een focus op de grootstedelijke context. Hierbij is er gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Dit instrumentarium is verrijkt met een theoretische en beleidsmatige verkenning die ten einde heeft geleid tot het definiëren van drie aandachtsgebieden te weten: 1. beeldvorming en beleving (historisch besef), 2. omgeving, bereikbaarheid en ligging en 3. zeggenschap (herbestemming), dit alles in relatie tot toegankelijkheid. Hier wordt in een later stadium op ingegaan. Het onderzoeksteam is opgesplitst in drie subgroepen, die elk een erfgoedlocatie als vertrekpunt hebben gekozen.

Methoden

Binnen de verschillende methodes is er gekozen voor een zo divers mogelijke onderzoekspopulatie binnen de leeftijdscategorie van 16-24 jaar. De diversiteit bestaat uit verschillen in etniciteit, religieuze achtergrond, gender, maar ook studerend en niet studerend. Hierdoor is deze populatie representatief voor de hedendaagse grootstedelijke samenleving. Het bereiken van deze groep is vergemakkelijkt door de samenstelling van het onderzoeksteam daar deze ook etnisch, religieus en gender divers is. Hierbij is er een peergevoel ingezet waarbij het grootste verschil tussen de onderzoekers en de onderzoekspopulatie opleidingsniveau zou kunnen zijn. Mede hierdoor ontstonden er laagdrempelige soms informele gesprekken die het onderzoek ten goede kwamen. Binnen de onderzoeksmethoden is deze overlap in met name leeftijd en leefwereld waardevol gebleken bij het inzetten van 'andere', lees digitale media en -middelen om onderzoek te kunnen doen. Het gaat hierbij met name om kwalitatieve dataverzamelmethode, die uiteindelijk tot de resultaten van het onderzoek hebben geleid. Er heeft triangulatie van de data plaatsgevonden op basis van de drie aandachtsgebieden.

De volgende onderzoeksmethoden zijn ingezet tijdens het onderzoek: observaties op erfgoedlocaties in de Randstad per toeval met name in Rotterdam. De volgende locaties zijn gekozen als vertrekpunt: Van Nelle Fabriek, Noordsingel en voormalige werf van de RDM in Rotterdam en De Meelfabriek in Leiden. Hier hebben interviews (gestructureerd en half-gestructureerd), enquêtes en informele gesprekken plaatsgevonden. Daarnaast zijn er focusgroepen opgezet door het inzetten van WhatsApp chatsessies, zijn er polls op Facebook uitgezet en zijn er via Instagram beelden vertoond. Meer hierover wordt beschreven onder subparagraaf meetinstrumenten.

Meetinstrumenten

De meetinstrumenten die gebruikt worden zijn:

- SWOT-analyse
 - De onderzoeksresultaten zijn uitgewerkt in een SWOT-analyse. De uitkomsten van de SWOT zijn met de drie subgroepen van het onderzoeksteam besproken en met elkaar gecorreleerd.
- Literatuurverkenning (beleid en theorie)

- Er is passende literatuur gebruikt voor dit onderzoek. Deze literatuur is afkomstig uit boeken, artikelen (online) en beleidsstukken.
- Observaties
 - De observaties bestonden vooral uit een verkenning van de verschillende locaties om een beeld te vormen over zichtbare en onzichtbare (on)toegankelijkheid en om te oriënteren en bekend te worden met deze Randstedelijke erfgoedlocaties.
- Half gestructureerde interviews
 - In totaal zijn er 47 interviews afgenomen bij de gekozen onderzoekspopulatie. De vragen waren laagdrempelig geformuleerd en gericht op de drie aandachtsgebieden. De jongeren hebben deelgenomen aan half gestructureerde interviews. Hierbij was het van belang om open vragen te stellen, maar wel sturend op de inhoud van de aandachtsgebieden. De vragen gingen over de eigen ervaringen, gedachten en meningen over de onderwerpen: erfgoed, locatie, beeldvorming en zeggenschap omtrent cultuur erfgoed.
- Enquêtes en informele gesprekken
 - Er is een vragenlijst opgesteld in de vorm van een enquête. In de vragenlijst zijn vooral thema's als 'bekendheid met' en 'beleving van' meegenomen. Aansluitend hebben informele gesprekken plaatsgevonden naar aanleiding van de thema's in de enquête.
- Focusgroep
 - Face to face focusgroep: Er is een focusgroep vormgegeven om het empirisch materiaal te bespreken en te kijken of hier nog aanvullende informatie uit naar voren kwam.
 - WhatsApp focusgroep: Er zijn drie discussiegroepen aangemaakt op WhatsApp. Elke studentonderzoeker heeft twee jongeren in zijn of haar omgeving uitgenodigd om deel te nemen aan het gesprek. Aan elke focusgroep namen tien jongeren deel, in totaal dus 30. In dit gesprek op de WhatsApp zijn twee stellingen verstuurd gericht op de drie aandachtsgebieden waar de jongeren op konden reageren:
 - "Nederlands erfgoed is alleen belangrijk voor autochtone Nederlanders"
 - "Jongeren moeten meer inspraak hebben over wat erfgoed is".

Tijdens de interviews en in de focus groep wordt er gereageerd op wat de jongeren vermeldt.
- Facebook, Instagram en Snapchat

Er is via sociale media contact gezocht met de onderzoeksgroep. Op Facebook, Instagram en Snapchat zijn er filmpjes en afbeeldingen geplaatst van de gekozen erfgoed locaties. De onderzoeksgroep kon reageren op afbeeldingen en aangeven of ze bekend met de locatie waren en of ze de locatie hadden bezocht of zouden willen bezoeken.

De volgende paragraaf gaat in op de uitkomsten van het empirische deel van het onderzoek, soms aangevuld met theorie dan wel beleidsmatige onderbouwing.

Onderzoeksresultaten

Inleiding

In deze paragraaf worden de onderzoeksresultaten beschreven aan de hand van de drie aandachtsgebieden, 1. beeldvorming en beleving (historisch besef), 2. omgeving, bereikbaarheid en ligging en 3. zeggenschap (herbestemming). Omwille van de tijd is er voor gekozen een globale weergave te geven van de verschillende onderzoeksresultaten. Deze resultaten zijn vertaald naar conclusies waaruit de adviezen zijn gevolgd.

Beeldvorming en beleving (historisch besef)

Uit dit onderzoek is gebleken dat jongeren het belangrijk vinden om erfgoed te behouden en de 'gedeelde' geschiedenis met elkaar te delen. Echter worden er ook een aantal pijnpunten benoemd. Deze bevindingen sluiten aan op de volgende quote uit het regeerakkoord 2017 Vertrouwen in de toekomst 'We vinden het belangrijk de kennis over onze gedeelde geschiedenis waarden en vrijheden te vergroten.'

Zo komt in de WhatsApp discussiegroepen naar voren, dat jongeren het idee hebben dat de eenzijdige weergave van het Nederlands erfgoed te 'stoffig' is en niet aansluit bij de belevingswereld van alle jongeren.

Er wordt aangegeven dat ze ervaren dat een deel van onze gedeelde geschiedenis (bijvoorbeeld het slavernijverleden, het koloniale verleden en de arbeidsmigratie van de vorige eeuw) onderbelicht blijft en meestal vanuit één perspectief wordt weergegeven. Een quote uit één van de interviews is:

'Allochtone Nederlanders kunnen zich niet identificeren'
(met het verhaal rondom cultureel erfgoed in Nederland)

Niet alle weergave van Nederlands erfgoed wordt eenzijdig weergegeven volgens de jongeren uit de WhatsApp-discussiegroepen. Het Tropenmuseum werd door veel jongeren geprezen voor de veelzijdigheid van het aanbod. Volgens hen kunnen veel jongeren uit Nederland zich makkelijk identificeren met de collectie van het museum. Mede door het 'multiculturele' aspect.

Uit de interviews blijkt dat deze jongeren enige verbinding voelen. Tegelijkertijd ervaren zij een hoge drempel. Zoals eerder gezegd gaven een aantal jongeren aan dat zij cultureel erfgoed in de eerste plaats associëren met 'oud, stoffig en eenzijdig'. Dit beeld is volgens ons onderzoek één van de oorzaken van hoogdrempelig erfgoed. De volgende quote maakt duidelijk dat een bepaalde gerichtheid ten aanzien van erfgoed wenselijk is:

'Wanneer een tentoonstelling specifiek gerelateerd is aan de tijd waarin we leven, wordt de participatiedrempel verlaagd. Dit zorgt ervoor dat de toegankelijkheid wordt vergroot'

In de publicatie 'Meer dan Waard' in opdracht van de Nederlandse Museumvereniging (2011) wordt gesteld dat musea bijdragen aan een gezamenlijke identiteit, wederzijds begrip van elkaars verleden en daardoor begrip van elkaars (gedeelde) toekomst. Uit dit onderzoek blijkt dat jongeren het hier mee eens zijn, maar dit in de praktijk niet terug zien. Dit zorgt ervoor dat zij zich niet verbonden voelen met het Nederlands erfgoed zoals het wordt gepresenteerd, zo stelt een van de geïnterviewde jongeren:

'Elkaar proberen te vinden gaat het snelst door jezelf te kunnen herkennen in een ander'

En een andere jongere zegt hierover:

'Het multiculturele aspect wordt misschien te weinig vertegenwoordigd'

Hier liggen mooie kansen te verbetering van de verbinding.

Een aantal respondenten van wie de opleiding aansloot op de locatie was het prettig dat de locatie en de historische context raakvlakken had met hun opleiding. Zij kregen bijvoorbeeld vanuit hun opleiding les op de RDM. Het gaf een extra dimensie aan hun lessen.

Omgeving, bereikbaarheid en ligging

Wanneer het om fysieke toegankelijkheid gaat ligt binnen dit onderzoek een focus op de volgende factoren: prijs, openingstijden, locatie, social media/digitalisering.

Op basis van de uitkomsten van de interviews met de jongeren kan worden gesteld dat niet alle respondenten in staat of bereid zijn om te betalen voor het bezoek aan een erfgoed locatie. Een respondent afkomstig uit Frankrijk, die momenteel in Nederland studeert, heeft laten weten dat zij de tarieven voor musea of erfgoedlocaties relatief hoog vindt in vergelijking met haar eigen land.

Uit deskresearch kwam ook naar voren dat er bij sommige erfgoed locaties hoge prijzen worden gehanteerd ten aanzien van bezoeken en rondleidingen. Bij de RDM wordt er bijvoorbeeld een tarief

gehanteerd van €150,- exclusief btw voor een rondleiding van een uur en voor een groep tot twintig personen.

Natuurlijk zijn er erfgoedlocaties die gratis te bezoeken zijn voor publiek en sommige worden zelfs dagelijks bezocht zoals Het Binnenhof. Het is erg bereikbaar, maar het is niet erg helder wat de historische meerwaarde is voor de 'bezoekers' die hier komen. De bezoekers van Het Binnenhof zijn eerder passanten die zich verplaatsen van A naar B zonder erbij stil te staan dat het een erfgoedlocatie is.

De openingstijden van verschillende erfgoedlocaties sluiten niet aan op de dagindeling van verschillende jongeren uit dit onderzoek. Dit heeft voornamelijk te maken met bijbaantjes en schoolverplichtingen. Over het algemeen hanteren erfgoedlocaties kantoortijden van 09:00 tot 18:00 uur. Jongeren zijn vaak pas instaat om na kantoortijden en in het weekend erfgoedlocaties te bezoeken. Uit de deskresearch blijkt echter dat een deel van de erfgoedlocaties in de weekenden zijn gesloten.

Wanneer het gaat om fysieke bereikbaarheid dan blijkt uit de interviews dat een deel van de jongeren bereid is om te fietsen of met openbaarvervoer een erfgoedlocatie te bezoeken. Voorwaarde is dan dat de reisafstand beperkt is en dat de locatie goed te bereiken is. De jongeren geven aan dat ze met openbaarvervoer zelfs tot anderhalf uur zouden willen reizen om een locatie te bezoeken. Dit hangt echter wel samen met de beleving die er op de locatie is te ervaren en de aansluiting op de leefwereld van de jongeren.

De ligging van de erfgoedlocaties en de infrastructuur in de directe omgeving van de locaties hebben ook invloed. Wat opvalt vanuit de deskresearch is dat er vanuit de lijst van erfgoedlocaties kon worden opgemaakt dat de meeste locaties zich vaak buiten de woonwijken bevinden. Waardoor de bereikbaarheid met de fiets of ov kan worden bemoeilijkt, ook zijn er in sommige gevallen geen andere faciliteiten zoals restaurantjes of winkels die het niet aantrekkelijk maken om naar een dergelijke locatie toe te gaan.

De geïnterviewde jongeren zijn actief op social media. Digitale mediums zoals Facebook, Snapchat, WhatsApp en Instagram zijn belangrijke communicatiemiddelen in het dagelijkse leven van de jongeren. Uit dit onderzoek blijkt dat veelgebruikte social media nog niet veelvuldig wordt ingezet om jongeren te bereiken. De websites van erfgoedlocaties zijn wel in de lucht en operationeel, maar jongeren hebben laten weten dat ze meer actief zijn via de apps en op de digitale mediums zoals eerder beschreven.

Zeggenschap (herbestemming)

Ten aanzien van herbestemming sluiten de onderzoeksresultaten aan op de adviezen van de kinderen van Kidsmindz (2017). Hier werd aangegeven dat de herbestemming van de locatie goed moet worden uitgedacht en aangesloten op de belevingswereld van de kinderen. Zij gaven als voorbeeld een zwembad in een oude kerk. Bij de geïnterviewde jongeren kwamen de volgende ideeën tot herbestemming ter sprake:

- Theater
- Horeca
- Festivals en Feesten
- Kledingbeurzen

- Paintballen
- Escaperoom
- Disco

Echter komt uit dit onderzoek naar voren dat herbestemming zich in sommige gevallen niet richt op jongeren of een breed publiek. Het gaat hier dan op specifiek targets. Een voorbeeld hiervan is het aanleggen van appartementen en kantoorpanden, zoals in De Meelfabriek. Hier worden op dit moment appartementen gebouwd, wat de toegankelijkheid voor niet-bewoners met name voor jongeren niet bevordert. Jongeren geven aan dat zij graag mee zouden willen denken aan herbestemming van erfgoedlocaties, zodat beleving en aansluiting bij elkaar kunnen komen. Er zijn hier al goede voorbeelden van zoals blijkt uit de deskresearch. Een in 2014 gerealiseerd indoor trampoline park (Planet Jump) in de voormalige Kerk van de Heilige Martelaren van Gorcum in Den Haag en poptempel Paradiso in Amsterdam als uitgaansgelegenheid sinds 1968 eveneens in een voormalige kerk en een rijksmonument. Daarnaast geven jongeren in de interviews aan dat een koppeling van herbestemming met een activiteit zoals uitgaan van belang is. Daarnaast geven ze aan dat er ook verbinding kan ontstaan wanneer de herbestemming voor hun werkgelegenheid betekent.

De volgende paragraaf is het concluderende deel waarbij de centrale vraag wordt beantwoord. De conclusie en de onderzoeksresultaten te samen zijn onderliggend aan de aanbevelingen die volgen na de conclusie.

Conclusie

Bij het beantwoorden van de centrale vraag: *Hoe kan de toegankelijkheid van erfgoed worden vergroot wanneer het gaat om jongeren tussen de 16-24 in de grootstedelijke context?* stonden drie aandachtsgebieden centraal. Deze gebieden, 1. beeldvorming en beleving (historisch besef), 2. omgeving, bereikbaarheid en ligging en 3. zeggenschap (herbestemming) zijn in de methodologie en de resultaten weergegeven. Uit dit onderzoek blijkt dat er grote verschillen zijn waar jongeren belang aan hechten wanneer het om erfgoed gaat. Voor de een is het van belang en de ander kijkt er niet naar om of is niet op de hoogte van erfgoed of erfgoedlocaties. Dat wijst op verschillende manieren om de vraag te beantwoorden.

Het gevolg is wel dat door deze verschillen in interesse en betekenisgeving erfgoed lastiger te behouden is. Erfgoed is van elke inwoner van Nederland. Echter geeft het merendeel van de geïnterviewde jongeren hier niet deze waarde aan. De verbinding tussen toegankelijkheid en waarde van erfgoed gaat wordt bemoeilijkt door verschillende factoren. De erkenning van een gedeelde geschiedenis en de herkenning in de locaties van deze gedeelde geschiedenis is daar een van. Een ander punt gaat over het beleven van een locatie op een meer hedendaagse manier dus aan de hand van passende evenementen, de kwaliteit prijsverhouding wordt genoemd en daarnaast speelt ook reistijd en fysieke toegankelijkheid een rol. Hoe meer belangen er bij een komen voor de respondenten hoe groter de kans dat het erfgoed ook daadwerkelijk wordt bezocht en dat hier oog voor komt en blijft. Het onderzoek wijst uit dat niet elke erfgoedlocatie een grote toegankelijkheid voorogen heeft. Zeker wanneer de herbestemming totaal niet gericht is op jongeren, maar op starters en gezinnen. Of juist dat een locatie voor specifiek groepen aantrekkelijker is.

Er wordt binnen dit onderzoek door de jongeren aangegeven dat de etnische achtergronden van mensen barrières kunnen opwerpen om een locatie te bezoeken. Er bestaat ongemak omdat de standaard bezoekers en het personeel overwegend westers en wit is, wat voor weinig herkenbaarheid zorgt. Onbekend maakt onbemind, zou je kunnen zeggen. De bekendheid met het kunnen en mogen betreden van locaties is een ander punt wat aan de orde komt. De uitstraling van met name oude panden werpt barrières op die mogelijk te maken kan hebben met klasse verschil. Daarnaast is de gedeelde geschiedenis in veel gevallen nog geen gezamenlijke geschiedenis. In dit laatste geval speelt wederkerigheid een rol, verhalen worden gedeeld en overgenomen.

Jongeren geven aan dat zij zeggenschap belangrijk vinden ten aanzien van herbestemming. Het gaat dan om de herbestemming op zich zelf, maar zeker om inspraak in evenementen die op erflocaties worden georganiseerd.

Kortom kijkend naar de vraag zijn er verschillende manieren om jongeren en erfgoed aan elkaar te verbinden. Wanneer het gaat om beeldvorming en historisch besef kan er gesteld worden dat het goed is om de gedeelde geschiedenis een gezamenlijke te laten zijn en dit ook op de erfgoedlocaties uit te dragen. Verder is het van belang dat de kennis rondom erfgoedlocaties makkelijk toegankelijk is het inzetten van social media is hierbij als belangrijke factor genoemd. Het verlagen van mogelijke barrières heeft te maken met het zowel fysieke als mentale obstakels. Het specifiek benaderen van zogenaamde targetgroup is een ander onderdeel wat sterk naar voren komt. Het meedenken over herbestemming en feeling krijgen met de locatie door hier verbindingen tot stand te brengen is van belang. Dit kan op

verschillende manieren er valt te denken aan arbeidsparticipatie (werkgelegenheid op erfgoedlocatie) of eventbeleving (gericht op en in samenspraak met jongeren) zorgt voor meer bekendheid met de locatie. Het advies zal zich richten op de aandachtsgebieden en draagt mogelijke oplossingsrichtingen aan.

Aanbevelingen

Inleiding

De aanbevelingen sluiten aan op toegankelijkheid in de breedste zin. Enerzijds gaat het over het bekend worden met erfgoed door hele praktische implicaties en anderzijds gaat het over beleving en verbinding wat in die zin substantiëler is. Het gaat hierover fysieke en financiële toegankelijkheid. Maar het gaat ook over toegankelijkheid in de zin van erkenning en herkenning. Hierbij staat verbreding van het bereik maar ook verdieping van de betekenis van erfgoed centraal. De aanbeveling zullen zich focussen op de aandachtsgebieden beeldvorming en beleving (historisch besef), omgeving, bereikbaarheid en ligging en als laatst zeggenschap (herbestemming).

Beeldvorming en beleving (historisch besef)

Wanneer erfgoed als middel wordt ingezet, kan men jongeren in de eerste plaats historisch besef bijbrengen en daarmee respect voor erfgoed creëren. Dit kan door concepten en principes uit de geschiedenis en cultuur te delen. Een beeld van een gedragen gezamenlijke geschiedenis waar alle facetten in worden meegenomen en benoemd. Het gaat enerzijds om herkenbare verhalen rondom erfgoedlocaties voor alle mensen in Nederland en meer specifiek ten aanzien van het slavernijverleden, het kolonialisme, de arbeidsmigratie van de jaren '70 en daarnaast verbreed ten aanzien van andere groepen.

Dit kan door het inzetten van storytelling, spoken word op locatie maar ook zeker klassieke educatie kan hier aan bijdragen. Het gaat hierbij om het verbreden en verdiepen van de gezamenlijke geschiedenis. Door verschillende perspectieven van het verhaal naar voren te brengen, kunnen beelden worden bijgesteld. Dat is nodig voor de eerder genoemde erkenning en herkenning.

Daarnaast kan erfgoed ook inzicht bieden over de manier waarop jongeren betekenis geven aan erfgoed. Wanneer de erfgoedlocatie bijvoorbeeld raakvlakken heeft met de opleiding die er wordt gevolgd of de geschiedenisles die er wordt gegeven gaat erfgoed leven het krijgt plek. Er vindt betekenisgeving plaats waardoor de activiteit in het hier en nu, nut en noodzaak met elkaar verbinden. Het voorbeeld van de studenten van Hogeschool Rotterdam die les krijgen bij de RDM is hiervan een mooi praktisch voorbeeld. Er zijn meer dergelijke verbindingen te maken.

Omgeving, bereikbaarheid en ligging

De volgende algemene adviezen ten aanzien van de omgeving bereikbaarheid en ligging zijn praktisch van aard:

- De prijzen laag houden of deels te subsidiëren door aansluiting te vinden bij CJP, Museumjaarkaarten (waar dan ook erfgoedlocaties onder zouden kunnen vallen), aansluiten op lokale kortingspassen zoals bijvoorbeeld de Ooievaarspas in Den Haag.
- De locaties dienen goed bereikbaar te zijn met de fiets en/of met openbaarvervoer.

- Een welkom en open karakter van de erfgoed locatie (denk hierbij aan bijvoorbeeld het weglaten van hoge hekken denk hierbij aan de Van Nelle fabriek.) en een warm welkom en ontvangst op de locatie.

Digitalisering biedt nieuwe mogelijkheden voor het waarborgen van erfgoed. Uit het onderzoek is gebleken dat het een erfgoedlocatie aantrekkelijker maakt voor jongeren wanneer deze gebruik maakt van digitale media. De jongeren van Kidsmindz noemden in de presentatie hun telefoon een verlengstuk van hun arm.' De digitale wereld is dichtbij. Wanneer we in de toekomst jongeren willen blijven bereiken moet er dus ingespeeld worden op deze dichtbij wereld.

- Het gebruik maken van de inzet van de digitale wereld en daarbinnen social media denk hierbij aan: WhatsApp, YouTube, Snapchat en Instagram. Uit ons onderzoek is gebleken dat Facebook minder snel gebruikt wordt onder jongeren, dit komt overeen met de conclusies van de jongeren van Kidsmindz.
- De bekendheid van erfgoed kan worden vergroot door bijvoorbeeld YouTube reclames in te zetten, zo worden jongeren blootgesteld aan iets wat ze niet kennen. Een andere optie is het betrekken van influencers en vloggers bij de locatie.
- Een ander manier om de bekendheid van erfgoedlocaties te vergroten onder de doelgroep is de locaties uitrusten met open Wi-Fi verbindingen. Bezoekers die niet weten dat zij zich begeven in de buurt van erfgoed worden benaderd met de introductiepagina die meer vertelt over het diverse aanbod en verhaal van de locatie. Hier liggen kansen en zo komt men letterlijk "in verbinding met" erfgoed.

Zeggenschap (herbestemming)

Door jongeren inspraak te geven over wat erfgoed is en hoe het bewaard moet blijven, doen zij kennis op en blijven zij betrokken met de locatie. Dit is van belang bij het positief inspelen op de belevingswereld.

- Verder hebben jongeren een eigenzinnige kijk op dingen, daarom is het belangrijk om jongeren ook te laten meebeslissen over erfgoed als men wil dat erfgoed aantrekkelijker wordt voor andere jongeren. Zij weten zelf goed wat ze willen.
- Inspelen op vrijetijdsbesteding door concerten en festivals die jongeren aantrekken. Waardoor de erfgoedlocaties een andere betekenis krijgen en aansluiten op de belevingswereld van de jongeren.
- Het dynamisch maken van erfgoed locaties door bedrijven en onderwijs een plek te bieden binnen deze locaties. Denk hierbij aan stagemarkt, colleges, gastcolleges en workshops te plaatsen. Deze plekken zouden in hun personele bestand ook kunnen werken met jongeren, als er bijvoorbeeld een evenement plaatsvindt in de Van Nelle. Het aansturen op netwerken inzetten om deze samenwerking tot stand te brengen is een advies wat hier passend is.

Een kanttekening bij herbestemming is:

Als we kijken naar herbestemming dan blijkt uit ons onderzoek dat niet alle herbestemming er op is gericht om jongeren aan te trekken. Hierbij valt te denken aan herbestemming van erfgoedlocaties ten behoeve van woningen of kantoorpanden.

Literatuurlijst

Directie Erfgoed en Kunsten & Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (2017, april). Projectplan Erfgoed Telt: naar een toekomstbestendig erfgoedbeleid. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Geijn, A.J.M. van, (6 juli 2007). Herbestemming Theorie vs Praktijk. Geraadpleegd op 10 januari 2018 van <https://cse.google.nl/cse?cx=partner-pub-5958336527931187%3A34zsh6-ccl1&ie=ISO88591&q=herbestemming&sa=google+binnen+de+site#gsc.tab=0&gsc.q=herbestemming&gsc.page=1>

Kidsmindz Foundation (2017) Advies Ministerie van OC&W – Erfgoed Telt! November 2017
VVD, CDA, D66 & ChristenUnie. (2017, 10 oktober). Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017 – 2021. Den Haag: Rijksoverheid

Wijk, M. (2012). TOEGANKELIJKHEID. Geraadpleegd op 10 januari 2018 van rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/10/27/bzk---introdunctiedossier